

Puterbaugh Mark P.: Future roles for Medicial Libraries and Librarians. <http://www.slideshare.net/mputerba/future-roles-for-medical-libraries-and-librarians> [Data dostępu : 2012-08-16]

Starr Susan: The librarian in the cloud : or beware of unintended consequences? *J Med Libr Assoc* 2011 Vol. 99 nr 4 s. 267-269

Sutter John D.: The library's future, with or without books. <http://edition.cnn.com/2009/TECH/10/24/future.library.technology/index.html> [Data dostępu : 2012-08-15]

Thibodeau Patricia L. , Funk Carla J.: Trends in hospital librarianship and hospital library services: 1989 to 2006. *J Med Libr Assoc* 2009 Vol. 97 nr 4 s. 273-279

Wakeham Maurice: Health science librarians in academic libraries : a brief review of their developing role. *New Review of Academic Librarianship* 2009 Vol. 15 nr 2 s.266-272

Williams Peter, Rowlands Ian: Information Behaviour of the Researcher of the Future, *A British Library / JISC Study*. <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/reppres/ggworkpackageii.pdf> [Data dostępu : 2012-08-10]

Mgr Agnieszka Tupikowska

Mgr Dagmara Budek

Szczecin - PUM

ORGANIZACJA PRZESTRZENI BIBLIOTEKI A OCZEKIWANIA UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEKI UCZELNIANEJ

Abstract

The article describes elements concerning the organization of the users' space and the functionalities of the academic library. It presents expectations of the library users based on the results of the questionnaire filled by 322 users of the Library of Pomeranian Medical University in Szczecin.

Streszczenie

Referat omawia elementy wpływające na ocenę funkcjonalności i organizacji przestrzeni bibliotecznej. Przedstawia oczekiwania użytkowników biblioteki uczelnianej na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród użytkowników biblioteki PUM.

Czasy, kiedy biblioteki były zbiornicami zakurzonych książek, w których przebywali tylko zapaleńcy dawno odeszły w zapomnienie. Niebывały rozkwit budownictwa bibliotecznego w ostatnich latach przyniósł wiele nowoczesnych rozwiązań, czego przykładem jest choćby biblioteka gospodarzy tegorocznej konferencji czyli Uniwer-

sytetu Medycznego w Poznaniu, „świeżutka” biblioteka Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego czy patrząc na szczecińskie podwórko oddana w ubiegłym roku do użytku biblioteka Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego czy też nasza biblioteka funkcjonująca w nowej siedzibie (aż trudno w to uwierzyć) już 5 lat. Te dwie ostatnie są co prawda inwestycjami o charakterze adaptacji istniejących budynków, co czasem może stwarzać pewne ograniczenia w swobodnej organizacji przestrzeni bibliotecznej, ale z całą pewnością należą do bibliotek o nowoczesnej aranżacji. Pamiętając o tym, że największymi grupami użytkowników korzystającymi z biblioteki uczelnianej są studenci i kadra naukowo-dydaktyczna uczelni należy zadać pytanie jakie elementy wpływają na to czy biblioteka jest chętnie odwiedzana, czy użytkownicy chcą w niej się uczyć (chcą z niej korzystać), czy jest miejscem w którym chcą spędzać czas.

Mówiąc o przestrzeni bibliotecznej należy wziąć pod uwagę przestrzeń tradycyjną i tzw. przestrzeń „pozabiblioteczną” wcześniej rzadko lub w ogóle niespotykaną w bibliotekach. Ta pierwsza obejmuje czytelnię, wypożyczalnię (miejsca najczęściej kojarzące się z biblioteką), ale też miejsca do szeroko rozumianego studiowania uwzględniające indywidualne potrzeby użytkowników, takie jak pokoje pracy indywidualnej, pokoje pracy grupowej, pracownie komputerowe, sale dydaktyczne czy laboratoria audiowizualne, co jest konsekwencją ścisłego powiązania biblioteki z procesem dydaktycznym i naukowym realizowanym przez uczelnię. Przemysłana aranżacja przestrzeni bibliotecznej powinna zapewnić maksymalną funkcjonalność i stworzyć optymalne warunki do wypożyczania książek, czytania, poszukiwania informacji. Jednym z coraz częściej stosowanych rozwiązań w zakresie organizacji księgozbioru jest zapewnienie wolnego dostępu do zbiorów. W różnych bibliotekach obejmuje on różne kolekcje poprzez zbiory najnowsze lub cieszące się największą popularnością, do niemal całości księgozbioru (w przypadku naszej biblioteki jest to kolekcja dydaktyczna w wypożyczalni, księgozbiór udostępniany w czytelni oraz w filii mieszczącej się w szpitalu klinicznym, łącznie ponad 42 tys. woluminów, co stanowi 15% księgozbioru biblioteki). Wolny dostęp pozwala na bezpośredni kontakt czytelnika ze zbiorami bibliotecznymi, powodując lepsze wykorzystanie księgozbioru, przybliżając go do czytelnika. Dodatkowym atutem jest też możliwość wykorzystania przestrzeni między regałami, na której usytuowane są stoliki pozwalające na przeglądanie i ocenę przydatności różnego typu źródeł na miejscu przy regale bibliotecznym. Istotnym elementem tego typu organizacji zbiorów jest jasna i czytelna ich klasyfikacja umożliwiająca łatwe odnalezienie poszukiwanych materiałów oraz dobrze i estetycznie opisane regały.

Jednocześnie w dobie powszechnego dostępu do źródeł elektronicznych konieczne jest zapewnienie odpowiednich warunków do jak najlepszego ich wykorzystania, m.in. poprzez przygotowanie odpowiedniej liczby stanowisk komputerowych, możliwość podłączenia komputerów użytkowników oraz internetu bezprzewodowego. Potrzeby

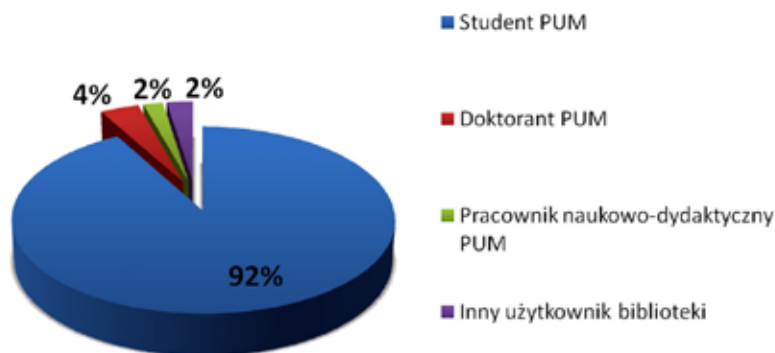
nowej generacji czytelników nie ograniczają się tylko do standardowych miejsc bibliotecznych. Rolą biblioteki jest zapewnienie miejsc do uczenia się, zarówno indywidualnego np. w pokojach pracy indywidualnej czy pokojach cichej nauki, jak również stworzenia miejsc umożliwiających swobodną wymianę poglądów, nie przeszkadzając przy tym innym użytkownikom.

Nie mniej istotna wydaje się obecnie przestrzeń „pozabiblioteczna”, na którą składają się takie elementy jak: miejsca do wypoczynku, sale konferencyjne, ogólnodostępne sale dydaktyczne, miejsca na różnego rodzaju spotkania nieformalne czy wydarzenia kulturalne, które zaspokajają potrzeby intelektualne czy kulturowe, dzięki czemu biblioteka staje się atrakcyjnym miejscem dla środowiska akademickiego.

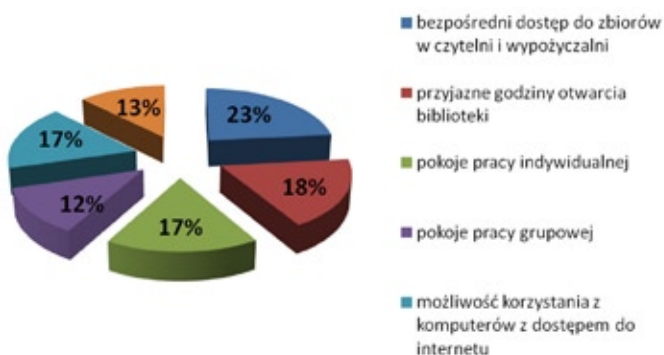
Odpowiednio zaprojektowana przestrzeń biblioteczna, w której czytelnik ma zapewnione wygodne warunki do pracy i nauki, dobra lokalizacja budynku biblioteki np. w kampusie uczelni, ale także atrakcyjne wnętrza, przyjazna kolorystyka, czy choćby duże okna przez które podziwiać można otaczającą przyrodę powodują, że spędza on w bibliotece coraz więcej czasu.

Aby odpowiedzieć na pytanie jakie są oczekiwania użytkowników biblioteki naszej uczelni i czy są one zaspokajane przeprowadzona została ankieta wśród naszych użytkowników. Pytania dotyczyły powodów odwiedzania biblioteki, rozwiązań organizacyjnych najbardziej przyjaznych użytkownikom, potrzeb zaspokajanych przez bibliotekę. Ankietowani poproszeni zostali też o ocenę estetycznego wizerunku biblioteki w takich elementach jak: wrażenie ogólne, rozwiązania architektoniczne, kolorystyka, elementy dodatkowe jak wystawy tematyczne, oraz wskazanie elementów, które należałyby zmienić w funkcjonowaniu biblioteki.

W ankiecie wzięły udział 322 osoby, z czego 92% stanowili studenci naszej uczelni, 4% doktoranci i po 2% pracownicy naukowo-dydaktyczni PUM oraz inni użytkownicy biblioteki.

Ankieta obejmowała 10 pytań. W pierwszym z nich respondenci proszeni byli o wskazanie rozwiązań najbardziej przyjaznych użytkownikom.

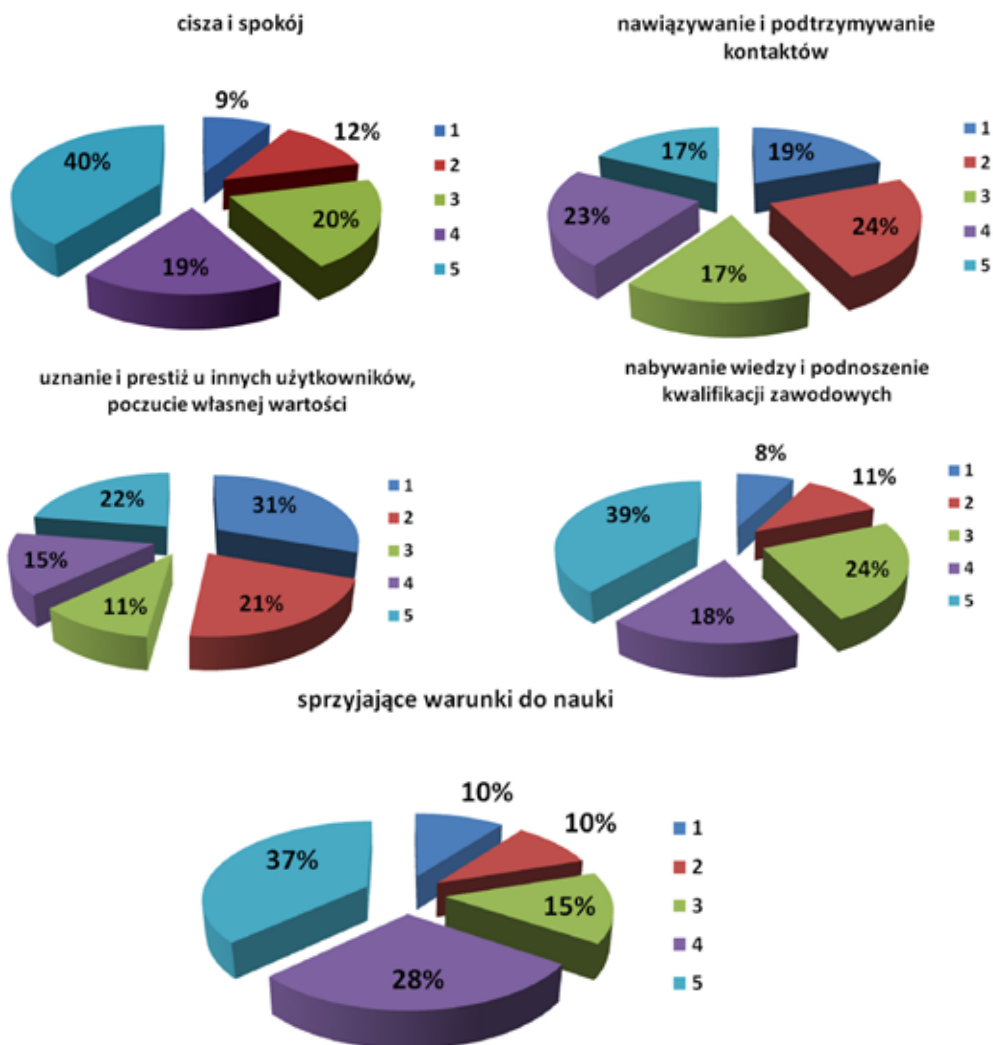
Wykres 1. Jakie rozwiązania organizacyjne w bibliotece według Pani/Pana są najbardziej przyjazne użytkownikom? Można zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi.

Rozwiązaniem, które zyskało najwięcej zwolenników spośród przedstawionych w ankiecie propozycji był bezpośredni dostęp do zbiorów w czytelni i wypożyczalni (23%). Przyjazne godziny otwarcia biblioteki, pokoje pracy indywidualnej, pokoje pracy grupowej, możliwość korzystania z komputerów z dostępem do internetu, korzystanie z internetu bezprzewodowego uzyskały od 12 do 18%.

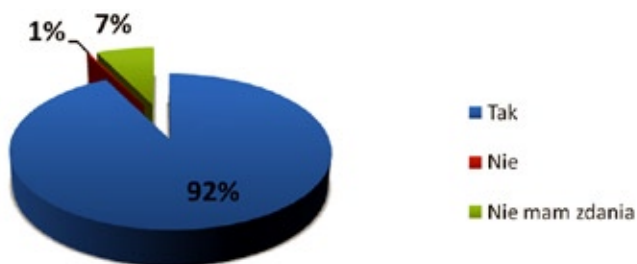
Wykres 2. Z jakich powodów odwiedza Pani/Pan bibliotekę?

Na pytanie z jakich powodów nasi czytelnicy odwiedzają bibliotekę 30% odpowiedziało, że jest to wypożyczenie książek. Niespełna 20% użytkowników poszukuje literatury na określony temat oraz korzysta z czytelni. 12% odwiedza bibliotekę, aby uczyć się w przyjaznym otoczeniu. Po 7% wskazało na możliwość korzystania z komputerów i elektronicznych zbiorów biblioteki, a także ceni sobie bezpośredni kontakt z bibliotekarzem.

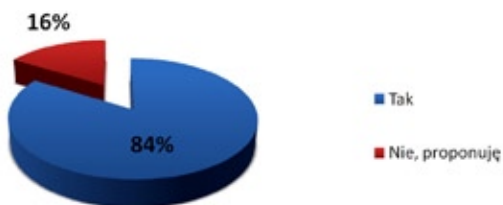
Wykres 3. Proszę uszeregować w skali od 1 do 5, które potrzeby według Pani/Pana są najbardziej zaspokajane przez bibliotekę.

Kolejne pytanie dotyczyło potrzeb zaspokajanych przez bibliotekę. Najważniejsze dla użytkowników okazały się: cisza i spokój (40%), nabywanie wiedzy i podnoszenie kwalifikacji zawodowych (39%) oraz sprzyjające warunki do nauki (37%). Najmniej zaspokajaną potrzebą jest uznanie i prestiż u innych użytkowników oraz poczucie własnej wartości (31%). Natomiast 24% ankietowanych uznało, że równie ważne dla nich w bibliotece jest nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów.

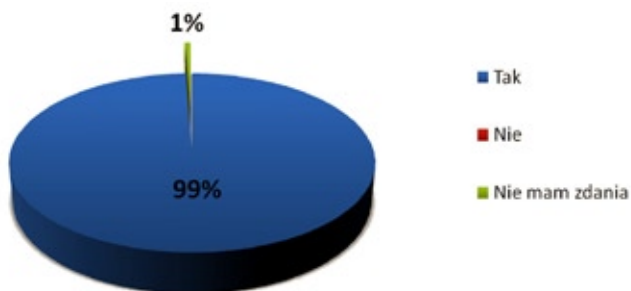
Wykres 4. Czy według Pani/Pana warunki panujące w bibliotece motywują do nauki, pracy itp.?

Na pytanie czy warunki panujące w naszej bibliotece motywują do nauki, pracy itp. aż 92% ankietowanych odpowiedziało pozytywnie.

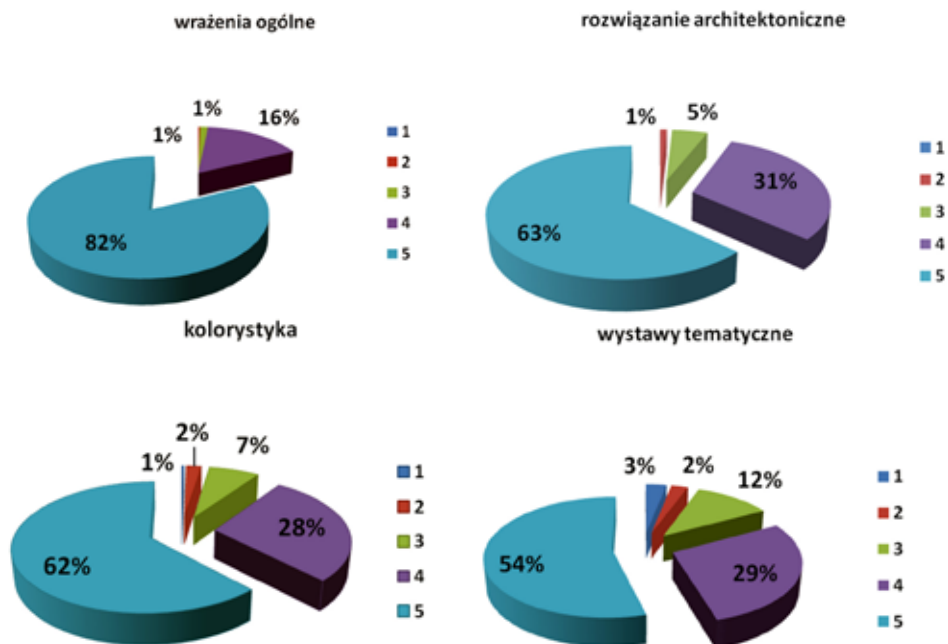
Wykres 5. Czy odpowiadają Pani/Panu godziny otwarcia biblioteki?

Kolejne pytanie dotyczyło godzin otwarcia biblioteki. Odpowiadają one 84% badanych. Natomiast 16% ankietowanych proponuje wydłużenie czasu pracy biblioteki nawet do godziny 24, dłuższe godziny otwarcia w soboty oraz możliwość korzystania z biblioteki w niedzielę.

Wykres 6. Czy według Pani/Pan biblioteka jest zorganizowana funkcjonalnie?

Na pytanie czy biblioteka jest zorganizowana funkcjonalnie aż 99% respondentów odpowiedziało pozytywnie.

Wykres 7. Oceń w skali od 1 do 5 estetyczny wizerunek biblioteki w następujących elementach

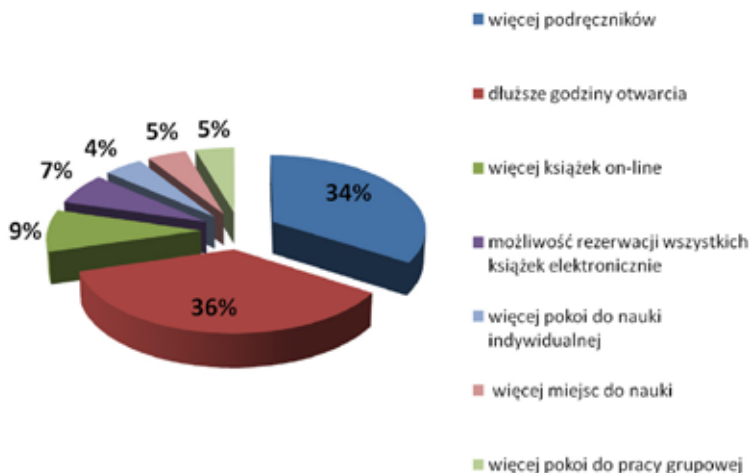
W pytaniu dotyczącym estetycznego wizerunku biblioteki 82% ankietowanych oceniło wrażenie ogólne biblioteki na najwyższym poziomie. 63% docenia rozwiązania architektoniczne, 62% kolorystykę wnętrza, natomiast 54% pozytywnie oceniło organizowane cyklicznie wystawy tematyczne. Należy podkreślić, że żaden z wymienionych elementów nie uzyskał negatywnych ocen.

W dwóch kolejnych pytaniach czytelnicy zostali poproszeni o podanie tego co im się w naszej bibliotece nie podoba i jakich zmian oczekują. Nie wszyscy udzielili na nie odpowiedzi. W zasadzie odpowiedzi na te pytania dotyczyły tych samych zagadnień.

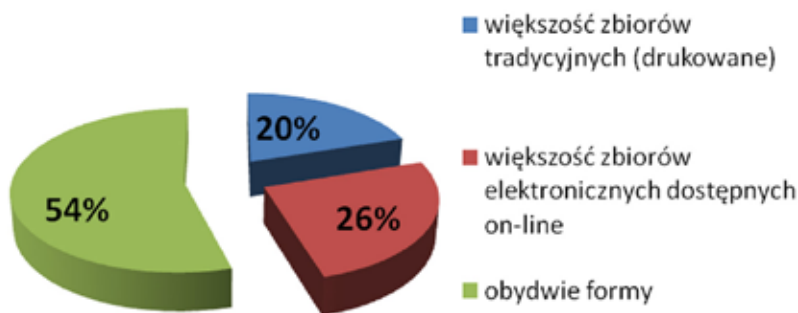
Wykres 8. Jaki według Pani/Pana jest największy minus biblioteki?

Wśród minusów ankietowani wymieniali zbyt małą liczbę podręczników do wypożyczenia (46%), zbyt krótkie godziny otwarcia biblioteki (18%), małą liczbę pokoi do pracy indywidualnej (12%) i grupowej (4%), za mało miejsc w czytelnicy (8%), a zbyt duży hałas przeszkadza 12% spośród 95 osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 9. Co można zmienić w funkcjonowaniu biblioteki?

W propozycjach zmian najczęściej pojawiała się prośba o wydłużenie godzin pracy biblioteki (36%), więcej podręczników (34%), więcej książek w wersji elektronicznej (9%), możliwość rezerwacji książek z kolekcji wypożyczalni (7% - na marginesie zaznaczę, że przy wolnym dostępie nie jest to możliwe). Pozostałe propozycje dotyczyły zwiększenia liczby miejsc w bibliotece, w tym pokoi indywidualnych (4%), grupowych (5%) i ogólnie większej liczby miejsc do nauki (5%).

Wykres 10. Jak wyobraża sobie Pani/Pan zbiory przyszłej biblioteki?

Organizację przestrzeni biblioteki w znacznym stopniu determinuje forma udostępniania zbiorów. Użytkownicy zostali zapytani o to jak wyobrażają sobie bibliotekę przyszłości. 54% czytelników jest zdania, że będzie ona łączyła w sobie obie formy, to znaczy zbiory drukowane i elektroniczne. 26% przypuszcza, że większość zbiorów dostępna będzie w formie elektronicznej, natomiast 20% zdecydowanie wolałoby nadal księgozbiór w wersji drukowanej.

Po analizie ankiety zapadły już konkretne decyzje dotyczące funkcjonowania naszej biblioteki. Od nowego roku akademickiego będzie czynna dla użytkowników od godziny 8 rano do 22 wieczorem (do tej pory od 9 do 19.30, a we wtorki, środy i czwartki do 22). Niewielkie przeorganizowanie czytelni dało nam w efekcie zwiększenie o ok. 20 liczby miejsc dla czytelników. Od nowego roku akademickiego zwiększamy też ofertę podręczników dostępnych on-line. Pozostałe postulaty są brane pod uwagę, ale będą musiały trochę poczekać na realizację.

Podsumowując, codzienna frekwencja w bibliotece świadczy o tym, że nasi czytelnicy lubią do niej przychodzić i lubią w niej spędzać czas. A wszystkie działania podejmowane w celu stworzenia jak najlepszych warunków wychodzą naprzeciw oczekiwaniom użytkowników.

Bibliografia

Konieczna Danuta: Rozwiązania przestrzeni bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski 2006 nr 3-4. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_06-ie/uwm.htm>.

Konieczna Danuta: Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. W: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Materiały konferencyjne. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <<http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/biblio21/sesja5ref3.pdf>>.

Miribel Marielle de: Some reflections on space In libraries. World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10-14 August, Québec, Canada. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/091-deMiribel-en.pdf>>.

Walczak Anna: Model przestrzeni bibliotecznej. W: Czytelnik czy klient. Materiały konferencyjne. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <<http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/torun/walczak/index.php>>.

